

Vážení čitatelia,
rok 2025 sa chýli k svojmu záveru. V našej obci sa niesol v znamení rôznych udalostí či podujatí, tradičných i nových, ktoré sme Vám počas roka prostredníctvom novín dávali do povedomia a v našich číslach uchovávali aj ako pamiatku pre ďalšie generácie. Rozhovory, historické príspevky či osobnosti dnešných dní, ktoré sú nadčasové, sa dokážu ako pomyselná kronika uchovať aj vďaka novinám. Aj v tomto roku sme sa toto naše spoločné periodikum snažili naplniť takýmto obsahom s pridanou hodnotou, zvlášť pre našu obec. V úvode tohto roka sme zriadili aj rubriku Fričovci, v ktorej doktor Ivan Frič predstavoval svoju lekársku rodinu, ktorá má prepojenie na Župčany. Žiaľ, v novembri autor článkov MUDr. Ivan Frič zomrel. Preto si v tomto čísle môžete prečítať viac o jeho živote a diele. Dočítate sa tiež o obnove historickej studne v parku a o holubároch, ktorí majú aj v našej obci dlhoročnú tradíciu. Ďakujeme Vám za dobrú spoluprácu pri tvorení tretieho ročníka Župčianskych novín a veríme v jej pokračovanie aj v budúcom roku.

Samuel Kucharik

• Betlehem vytvorený Friedrichom Münzkerom zo Združenia priateľov betlehemov v Rakúsku. Foto: M. Krempská

Starosta informuje ...

Vážení spoluobčania,

koniec roka je časom bilancovania, poďakovania aj tichých želaní. Posledný štvrtrok roku 2025 priniesol niekoľko momentov, ktoré Vám rád priblížim v mojej rubrike.

- Dňa 17. 10. 2025 sme v obci privítali „celé Slovensko“ na podujatí, ktoré organizoval Vidiecky parlament na Slovensku, Vidiecka žena roka – Líderka 2025. Tento 24. ročník celoslovenského vyhlásenia úspešných vidieckych žien predstavil účastníkom aj Župčany. Na priebehu sa podieľali aj naše ženy, DFSk Záborský a ukázali sme účastníkom náš kostol, kúriu a predstavili vzácnosti obce. Zaujímavosťou bola aj návšteva spoločnosti LC manager. Financovanie tohto podujatia bolo prostredníctvom občianskeho združenia Vidiecky parlament, Ministerstva športu a cestovného ruchu a nášho Za lepšie Župčany, ktoré získalo na toto podujatie dotácie vo výške 2 500,- eur od Prešovského samosprávneho kraja. Obec poskytla iba priestory kultúrneho domu, dostala sa do povedomia a získala pochvalu za výborný priebeh podujatia. Viac o tomto zaujímavom podujatí si máte možnosť prečítať na nasledujúcich stranách.

- Ďalšou významnou udalosťou bol začiatok výstavby chodníka, resp. pokračovanie výstavby. Viacerí sa pýtali, prečo sa začal budovať tento úsek a tak pár slov k tomu. Na tento úsek sme mali spracovanú projektovú dokumentáciu od roku 2021. Po predĺžení stavebného povolenia v roku 2023 sme potrebovali dobudovať tento úsek do 31. 12. 2025. Pri zásahu do podlažia sme osadili aj nové vedenia verejného osvetlenia a 13 nových stĺpov s novými svietidlami, ktoré boli naprojektované podľa aktuálnej normy. Pri týchto prácach chcem oceniť nasadenie chlapov z technického úseku, ktorí boli nápomocní a čiastočne tak znížili náklady na výstavbu osvetlenia. Ide o finančne náročné stavby, kde aj pre tento účel si obec zobrala úver vo výške 100 tisíc eur. Na dostavbu chodníka boli použité aj peniaze, ktoré obec získala z výjazdového rokovania vlády v Pečovskej Novej Vsi vo výške 15.000,- eur. V ďalšom roku sa v rozpočte počíta s naprojektovaním chýbajúceho chodníka pozdĺž hlavnej cesty.

- Výstavba materskej školy v obci dostáva novú tvár. Budova je z vonku zateplená, s farebnou omietkou a pokračuje sa na prácach vo vnútri. Pre základnú školu sme potvrdili reformu vo vzdelávaní a tak od budúceho školského roka začnú naši prváci nový cyklus, ktorým budú navštevovať ZŠ až do piateho ročníka tu doma.

• *Inštalácia nového verejného osvetlenia*

• *Výstavba nového chodníka*

- Kmene padnutých stromov z parku sme rozdělili na dve časti. 6 kmeňov sme ponechali na výrobu rezbárskych diel (jar/leto 2026) a druhá časť bola smerovaná na perez. Na pile Školských lesov v Cemjate boli narezané na 5 cm fošne a budú slúžiť v ďalších rokoch na výrobu prvkov do parku a podobne.
- Podpísaním zmluvy so zhotoviteľom Zmien a doplnkov územného plánu č. 3, je plánované prerokovanie územného plánu do marca 2026.

• Výstavba MŠ

- Od októbra pribudol v obci nový balíkomat – Balíkovo, ktorý rozšíril služby v tejto oblasti.
- V rámci projektových dokumentácií boli na úrad doručené spracované dokumentácie pre stavebné povolenie na cestu „Medzi jablňami“ a rozšírenie vodovodu v oblasti „Za záhradami“. V tejto chvíli môžeme povedať, že vodovod máme naprojektovaný v celej obci a ideme do ďalšej fázy stavebného povoľovania.
- Pre väčšinu potešujúci prvok, ktorý sa objavil v parku, je obnova historickej studne. Tu patrí veľká vďaka za realizáciu našim pracovníkom na technickom úseku a financovaniu tohto projektu prostredníctvom občianskeho združenia Za lepšie Župčany. Je to príklad úspešnej spolupráce, kde obec poskytla priestor a zamestnancov a financovanie zabezpečilo občianske združenie z darov a dotácií. Bližšie Vám túto tému predstavíme na ďalších stranách novín.
- Ďalší rok nás čakajú opäť významné udalosti. Medzi tie, hneď v prvom mesiaci, patrí posvätenie zreštaurovaného náhrobníka Jonáša Záborského. Táto slávnosť sa uskutoční 24. 1. 2026. Vo februári nás čaká 2. obecný ples a verím, že to bude opäť zábava ako sa patrí. Veríme, že aj podaným žiadosťiam o dotácie sa bude dariť a budeme úspešní, či už v rekonštrukcii multifunkčného ihriska, alebo vo výstavbe detského ihriska. Držte prsty. Medzi tie úspešné, ktoré sa podarili v závere tohto roka je aj medzinárodná spolupráca s Poliakmi a tak počas roka 2026 nás čaká 5 spoločných podujatí o ktorých Vás budeme včas informovať.

*Vážení spoluobčania, milé rodiny,
na prahu nového roka by som sa Vám chcel úprimne poďakovať za všetko, čo sme spolu počas uplynulých mesiacov zvládli. Každý rok prináša radosti, starosti a výzvy a ten končiaci nebol výnimkou. O to viac si vážim Vašu spolupatričnosť, trpezlivosť a záujem o dianie v našej obci. Do nového roka Vám zo srdca prajem pevné zdravie, pokoj v rodinách, vzájomnú úctu a porozumenie. Nech je rok, ktorý prichádza, naplnený nádejou, ľudskosťou a malými každodennými radostami, ktoré dávajú životu zmysel. Verím, že aj v nadchádzajúcom období budeme spoločne budovať obec ako miesto, kde sa dobre žije, pracuje a vychovávajú deti. Ďakujem Vám za dôveru a prajem Vám požehnané vianočné sviatky a šťastný nový rok. S úctou*

*Váš starosta 😊
Martin Dluhoš*

Deň úcty k starším

Na našich seniorov sme pri príležitosti októbra – mesiaca úcty k starším, nezabudli ani tento rok. Vo štvrtok, 23. októbra, ich svojim vystúpením potešili deti zo základnej a umeleckej školy a členovia DFSk Záborský. Tradične nechýbalo chutné pohostenie a osobná gratulácia pána starostu našim jubilantom, ktorí oslávili svoje okrúhliny. Malý darček sa samozrejme ušiel všetkým prítomným návštevníkom podujatia, ktorí dovŕšili seniorský vek 65 rokov a majú trvalý pobyt v našej obci.

Výlet Únie žien do Krakova

V sobotu, 29. novembra výbor Únie žien v Župčanoch zorganizoval výlet do Krakova, na vianočné trhy v centre tohto nádherného mesta. Účastníci si užili vianočnú atmosféru, mohli navštíviť rôzne pamiatky, kostoly a vychutnať si krásu historického centra. Predajné stánky ponúkali rozmanité typické vianočné nápoje, jedlo a výrobky. Atmosféru dopĺňali vystúpenia plné pravej gorskej ľudovej hudby.

Výstava „Po stopách Jonáša Záborského“

Jonáš Záborský je nepochybne osobnosťou, ktorá sa spája s našou obcou a ktorá významne ovplyvnila život obyvateľov Župčian nielen v minulosti, ale jeho prítomnosť tu cítiť dodnes. Aj kvôli tomu sa Spoločnosť pre výskum dejín východného Slovenska, v spolupráci s obcou Župčany, občianskym združením Za lepšie Župčany a vďaka finančnej podpore Fondu na podporu umenia, rozhodla širokej verejnosti priblížiť život, pôsobenie a diela tohto velikána prostredníctvom putovnej panelovej výstavy s názvom „Po stopách Jonáša Záborského“.

Autorom výstavy je Mgr. Erik Ondria, PhD.. Ten prostredníctvom 10 grafických panelov návštevníkom výstavy zaujímavým spôsobom približuje pôvod, detstvo, štúdiá, kňazskú službu, ale aj novinársku a literárnu činnosť Jonáša Záborského. Jeho cieľom bolo vytvoriť výstavu, ktorá by bola prezentovaná jednoduchým, prístupným a pútavým spôsobom pre všetky vekové kategórie.

Slávnostné otvorenie výstavy sa konalo v župčianskej kúrii v nedeľu, 19. októbra 2025 a následne bola výstava verejnosti prístupná v nedeľu 26. októbra a 2. novembra v čase od 15:00 do 17:00 hod. Grafické panely sú v župčianskej kúrii umiestnené do konca januára 2026, momentálne je výstava verejnosti sprístupnená po dohode, najmä pre organizované skupiny, ale aj jednotlivcov. V ďalšom kalendárnom roku bude výstava putovať po vybraných kultúrnych inštitúciách východného Slovenska.

Mikuláš

Ako by to bolo, keby k župčianskym deťom neprišiel Mikuláš? To si hádam ani nevieme predstaviť. V stredu, 3. decembra bol kostol naplnený radosťou zo sladkých balíčkov a detským spevom a básňami detí z tunajšej MŠ a ZŠ. Ako už býva zvykom, po rozsvietení vianočného stromčeka sa všetci zúčastnení mohli zahriať teplým čajom a dopriať si ešte trochu predvianočnej atmosféry v kruhu svojich blízkych.

O prípravu balíčkov a čaju sa postarali zamestnanci obecného úradu, členovia kultúrnej komisie a dobrovoľníčky z Únie žien, za spoluorganizáciu podujatia ďakujeme farnosti Nanebovzatia Panny Márie v Župčanoch. Naše podakovanie samozrejme patrí taktiež sponzorom, vďaka ktorým sme mohli naše deti aj tento rok obdarovať: LC MANAGER, s.r.o.; LINAK Slovakia s.r.o.; COOP Jednota; AltranZ, spol. s r.o.; p. Jozef Jurč; p. Viera Špirengová; p. Marta Zahuráková; p. Anna Sedláková; p. Veronika Krempaská a p. Martin Krempaský.

Výstava betlehemov

Predvianočnú atmosféru v našej obci ešte viac umocnila výstava betlehemov, ktorá bola návštevníkom prístupná v kultúrnom dome počas nedele, 14. decembra. Vystavených bolo viacero ručne vyrobených väčších aj menších betlehemov a iných umeleckých diel s náboženskou tematikou. Ich autor - majster **Friedrich Münzker** z Rakúska – bol na výstave osobne prítomný. A veru, bolo sa na čo pozerat!

Vianočný punč

Vianoce sú časom pokoja a stíšenia sa, kedy otvárame svoje srdcia pre pomoc tým, ktorí to potrebujú. Aj my v Župčanoch sme 14. decembra znovu pomáhali jednému z nás. **Vaneska Pastirčaková**, ktorá trpí závažnou formou epilepsie, vďaka Vaším dobrovoľným príspevkom za vianočný punč, koláče a kapustnicu získala finančnú pomoc v hodnote **2 614,60 €**, ktorá jej poslúži na zaplatenie terapií, potrebných výživových doplnkov, no najmä na dofinancovanie nákupu náramku *Night Watch* – nočného snímača záchvatov, ktorý sníma životné funkcie epileptika a spustením alarmu v prípade ohrozenia života pomáha predísť riziku náhleho úmrtia. Ďakujeme že ste každý rok pred Vianocami ochotní prispieť k tomu, aby mal niekto o čosi lepší a krajší život, aj napriek neľahkej situácii.

Kedže sa rok 2025 chýli ku koncu, radi by sme v rámci rubriky „krátke správy“ podakovali všetkým, ktorí sa venujú príprave kultúrnych podujatí v našej obci, o ktorých práve v tejto rubrike informujeme. Práca to nie je jednoduchá, vyžaduje si množstvo času, odhodlania a obetavosti. Títo ľudia venujú svoj voľný čas tomu, aby obyvateľom Župčian spríjemnili život v našej obci, aby im priniesli kultúrne zážitky, možnosť vyjsť zo svojich príbytkov a stráviť príjemné chvíle so svojimi blízkymi, priateľmi a susedmi. Naša vďaka zároveň patrí všetkým sponzorom, ktorí finančne a materiálne prispievajú k tomu, aby sa kultúrna oblasť v Župčanoch rozvíjala a aby boli pripravované podujatia na čoraz vyššej úrovni. Veľmi si to vážime a ešte raz **ĎAKUJEME!**

Dvojstranu pripravila Martina Krempaská

Obnova historickej studne

V parku, v obci Župčany sa z východnej strany kaštiela, pár metrov od vchodu zachovala obruba fontány, ktorú v minulosti zdobila postava ženy. Za fontánou sa nachádzala studňa s vyše trojmetrovým rustikálne zdobeným dreveným obložením. Po čase však ochranné obloženie, ktoré navyše plnilo estetický prvok zasadený v prostredí parku schátralo. Obyvateľmi sa ešte využíval zdroj vody prostredníctvom stojanovej ručnej pumpy, ale aj tá vypovedala svoju službu a po studni ostali v parku už len ruiny betónového podstavca. Aj z dôvodu absencie vody v parku pre bežnú potrebu obyvateľov, pre zavlažovanie rastlín a stromov a taktiež pre zachovanie historického a prírodného bohatstva a dedičstva Župčian, vznikla myšlienka obnoviť studňu v parku. **Vďaka súhlasnému stanovisku obce, od starostu Martina Dlu-goša a úspešnému projektu občianskeho združenia Za lepšie**

Župčany (OZ ZLŽ), od Kataríny Hudákovej: „Obnova historickej studne“ v rámci programu Fon-du Plzeňského Prazdroja, sa členovia OZ ZLŽ v spolupráci s obcou Župčany podujali studňu obnoviť.

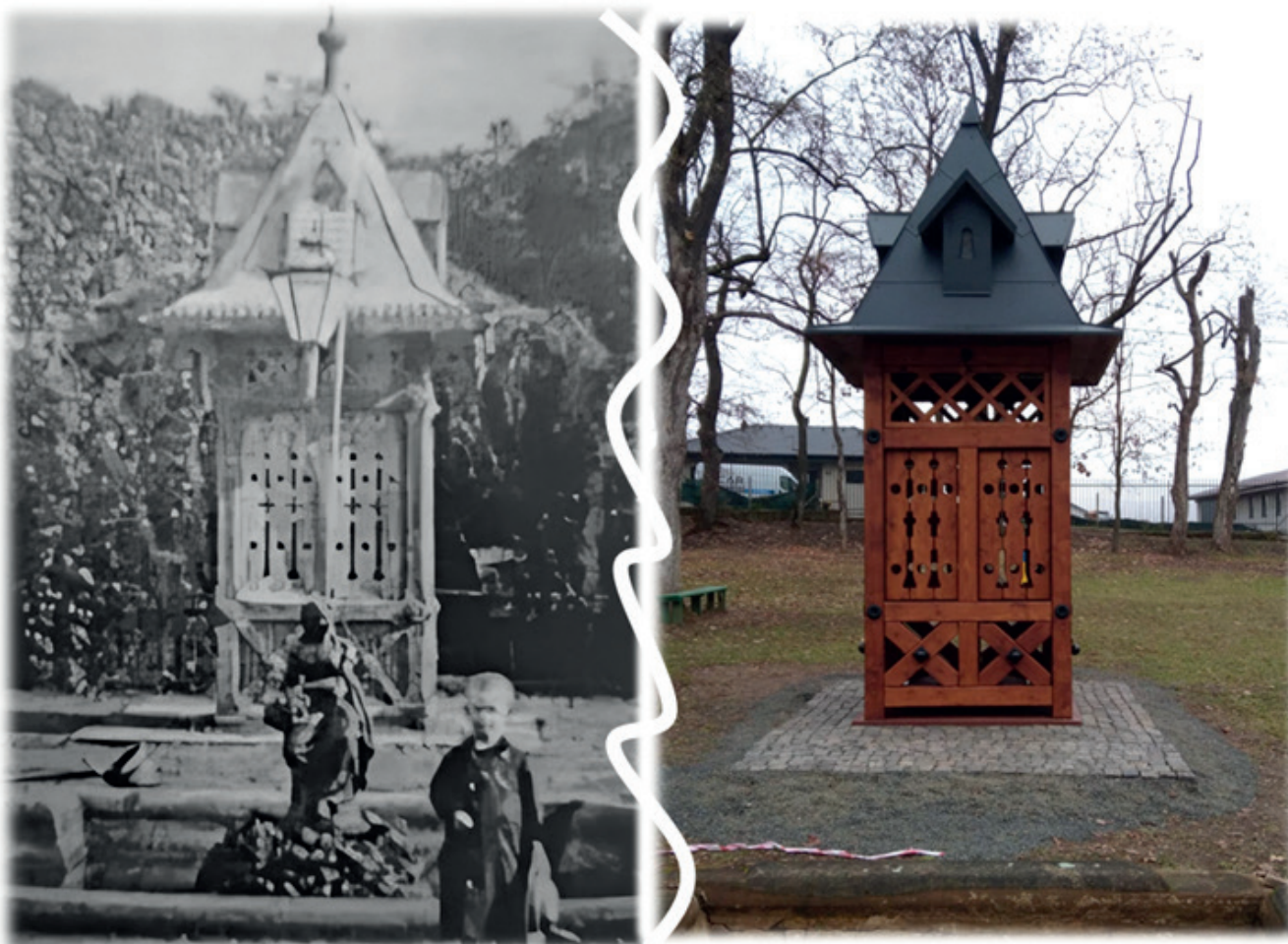
Na vyčistenie studne bola oslovená firma Centek – studne, ktorá preverila aktuálny technický stav, zabezpečila odstránenie nánosov a nečistôt zo stien studne a vydenzifikovala vodný zdroj. Podstavec studne sa vybetónoval a zabezpečil proti otvoreniu. Dôraz sa kládol na dobre vyhotovený betónový základ, ktorý ju ochráni pred sadaním či poškodením.

Realizácia projektu sa predĺžila z dôvodu veternej smršte, ktorá sa obcou Župčany prehnala 7. 7. 2025 a poškodila park a majetok občanov. Do parku bol prístup zakázaný a až po odstránení polámaných stromov a konárov sa mohlo v projekte pokračovať. Bolo to šťastie

v nešťastí, že sa ešte neosadilo drevené obloženie studne, pretože by sa vplyvom silného vetra a padajúcich stromov mohlo poškodiť.

Na príprave návrhu projektu sa prvotne podieľal hlavne pán starosta Martin Dlu-goš, ktorý pripravil základný náčrt a následne pán Jozef Marton spracoval celý projekt s kótami historického dreveného obloženia studne.

Po vyhotovení projektu nového obloženia studne, členovia OZ ZLŽ vyčíslili množstvo dreva potrebného na obloženie, spojovacieho materiálu, farieb a potrebného náradia. Rezivo sa zakúpilo od spoločnosti Belholz s.r.o.. Zakúpili sa drevené hranoly 150x150 mm /13ks/, na zabezpečenie stability celej konštrukcie a dosky s rozmermi: 35mm x 200mm x 1200mm /24ks/. Pred povrchovým spracovaním bolo drevo vysušené, čím sa zlepšili jeho mechanické vlastnosti, ľahšie sa povrchovo upravovalo

a udržiavalo pôvodný tvar. Rezivo bolo narezané na potrebné rozmery. Drevené dielce boli zrovnávané brúsením, vyhladili sa povrchy, hrany, rohy rezaného dreva, zaoblené a vykruhované časti, čím sa zvýšila kvalitu povrchu, zlepšil sa estetický vzhľad. Do povrchu dreva boli vyrezané obrazce, ornamenty aby sa vytvorilo umelecké dielo.

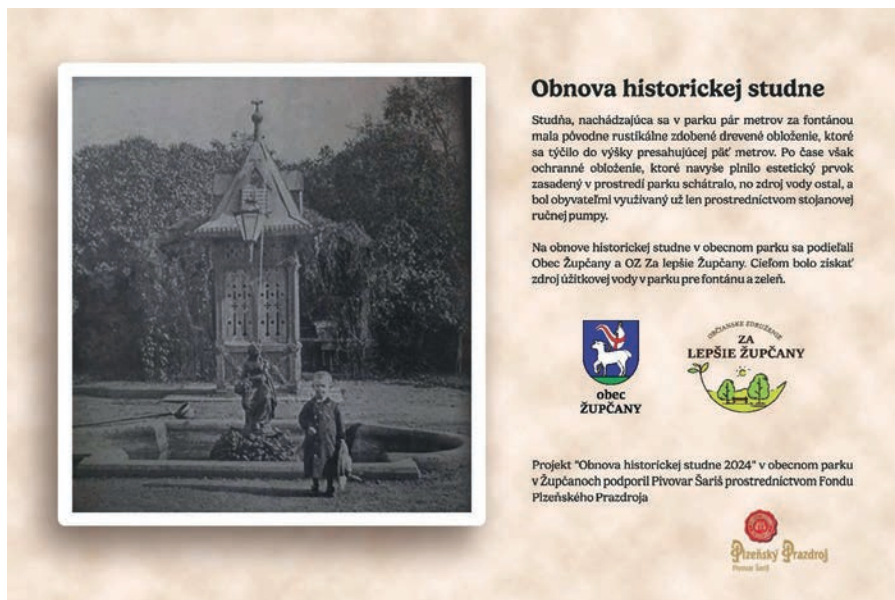
Pred konečnou povrchovou úpravou bola vykonaná impregnácia dreva ako ochrana proti hnilobe, vlhnutiu, škodcom. Po pospájaní jednotlivých dielov, nasledovala montáž konštrukcie prístrešku, ktorá sa upevnila na železné kotvy.

Sedlová strieška bola vyhotovená z OSB dosiek, kde sa na nosnú konštrukciu tesárskymi konštrukčnými skrutkami / vrutmi pripevnili OSB dosky. Strieška sa následne osadila na konštrukciu dreveného prístrešku studne, na ktorej p. Anton Zlatohlavý vykonal klampiarske práce, oplechovanie z dôvodu ochrany pred zatekaním a poškodením.

Drevený prístrešok studne bol na záver vyplnený drevenou pergolou a terén okolo studne bol upravený; po vytvorení stabilného podlažia zasypaním kameňa s frakciou 4-8mm, sa uložili dlažbové kocky, priestor medzi kockami sa vyplnil štrkom a na zhutnenie celého povrchu sa použila vibračná doska.

Konštrukcia obloženia studne je pevná, stabilná a odolná voči poveternostným vplyvom. Súčasťou sú otváracie dvierka, aby bola možnosť dostať sa k zdroju vody. Konštrukciu zdobia kovové doplnky. **Za celou realizáciou dreveného prístrešku na studňu stoja zamestnanci obecného úradu a zároveň členovia OZ ZLŽ: Marek Sabol a Jozef Tramita.**

Ukončenie projektu bolo spojené so spoločenskou udalosťou, slávnostnou vernisážou „Po stopách Jonáša Záborského“ dňa 19. októbra 2025, kde sa zúčastneným fotodokumentáciou priblížil priebeh obnovy historickej studne, a pri studni bola umiestnená informačná tabuľka s textom.

• Informačná tabuľka s textom

	Príjem	Náklady
Fond Plzeňského Prazdroja – dotácia projektu „Obnova historickej studne“	2 000,00	
Ján Centek – vyčistenie a dezinfekcia studne		320,00
Belholz s.r.o. – rezivo		579,64
Nákup materiálu		570,77
Anton Zlatohlavý – klampiarske práce		1 500,00
Iné výdavky		500,00
Celkovo		3 470,41

Financovanie realizácie projektu bolo zabezpečené občianskym združením Za lepšie Župčany. Celkové náklady presiahli výšku dotácie a boli financované z vlastných zdrojov (príjmy z 2% z dane, dary).

Projekt naďalej pokračuje: po zimnom období sa napojí osvetlenie, spustí sa voda a plynulo sa prejde do ďalšieho projektu: **„Obnova fontány,“ ktorá bola v rámci programu Fond Plzeňského Prazdroja podporená vo výške 3000 €.**

Podakovanie patrí všetkým, ktorí sa na projekte podieľali, odviedli vynikajúcu prácu, využili kreativitu, technické zručnosti a nevzdali sa ani pri náročných prekážkach. Pri ďalšom projekte si prajeme hladký priebeh a úspešnú realizáciu.

Katarína Hudáková
Foto: Marek Sabol

• Studňa – priebeh výstavby

Rodina Fričovcov zo Župčian: MUDr. Ivan Frič

Lekár Ivan Frič nám v priebehu prvej polovice tohto roka zaslal celkovo 7 článkov dokumentujúcich históriu rodu Fričovcov. Jednotlivým vetvám rodu, pochádzajúcemu aj zo Župčian, bolo venovaných 6 článkov. Pána doktora Friča sme však požiadali, aby nám zaslal ešte jeden článok, popisujúci jeho život a dielo, ktorým sme plánovali zakončiť „Ságu rodu Fričovcov“ – ako ju v našej komunikácii sám nazval. Avšak v dôsledku úmrtia MUDr. Ivana Friča dňa 04. novembra 2025 (zomrel vo veku 92 rokov) sme sa rozhodli plánovaný finálny článok venujúci sa jeho životu uverejniť prednostne v tomto čísle novín.

Češ' jeho pamiatke!

**Ovidius: „Nihil est annis velotius“
(Nič neplynie tak rýchlo ako roky)**

Keď dnes, po 91 rokoch života, som dal dohromady osudy – ságu rodiny Fričovcov pochádzajúcich zo Župčian, zdalo sa mi, že to bolo nedávno, keď ma môj otec, jeho bratia a dedo Štefan po narodení držali hrdo v náručí. Moje životné osudy siahajú až do predvojnovnej ČSR, pokračujú 2. svetovou vojnou, eufóriou v novom Československu ale aj 40 rokmi útlaku za železnou oponou a znovu radosťou po nežnej revolúcii z príslušnosti k demokratickému svetu, a napokon, až do rokov staroby, príjemnej aj samoty. Môj životopis je pokračovaním fričovskej filozofie aktívne pôsobiť vo svojom rodnom kraji. A moje osobné aj profesionálne životné aktivity môžu byť poučením pre mladšie generácie.

Narodil som sa v r. 1933 v Prešove rodičom Jozefovi a Kláre, r. Duchoňovej a prežil šťastné detstvo obklopený rodinou, vrátane oboch starých rodičov, v spoločnosti brata Tomáša (1935). Veľa sme zažili, ale sledovali sme so zatajeným dychom aj nemecké vojská, ktoré cez hlavnú ulicu šli 1. septembra 1939 na Poľsko.

Zlom nastal koncom vojny, keď po opakovanom bombardovaní Prešova som získal celoživotný zážitok svištania dopadajúcej bomby v pivnici a od dych (úlavu), keď nezasiahla náš dom. Rodinná rada rozhodla, aby sme rodinu rozptýlili na vidiek. Spolu s mamkou a malými súrodencami (Heda, 1943 a Roman, 1944) sme tak prechod frontu zažili v Sučanoch pri Martine v „letnom domčeku“ v prenájme.

Teenagerske obdobie a gymnázium som absolvoval už v Košiciach, kde otec pôsobil ako vedúci zdravotníckeho odboru a bývali sme v susedstve Sokolovne na Tyršovom nábřeží, v dome so záhradou mojej prastarej mamky. Aktívne som sa zúčastňoval športového života a tiež ako člen kultúrneho súboru „Mladost“ na Gymnázium na Kováčskej 28. Súťažil som na Vsesokolskom slete v Prahe v atletickom a nárad'ovom šesťboji, hrával som na harmonike, doprevádzal

• Doktor Frič na dôchodku

spevákov aj tanečníkov, ba som si zatancoval aj sólový odzemok, a so súborom som reprezentoval aj na Svetovom festivale mládeže a študentstva v Budapešti.

Po maturite s vyznamenaním som sa po problémoch dostal na štúdium lekárskej fakulty UPJŠ v Košiciach, pretože otec bol po komunistickom prevrate v r. 1948 suspendovaný a celá rodina bola považovaná za „nepriateľskú socialistickému režimu“. Musel som doučovať medikov ktorí „po robotníckej maturite“ mali byť lekármi, a zažil som aj akciu ŠTB, pri ktorej odvliekli dvoch docentov Lekárskej fakulty na práce v uránovej bani v Jáchymove a po 25 rokoch ich prepustili na smrť chorých.

Snaha po vzdelaní ma viedla na prestup na Lekársku fakultu Karlovej univerzity do Prahy, kde som v r. 1957 s vyznamenaním promoval. Krst ohňom som zažil na detskom oddelení nemocnice v Krompachoch, ale od r. 1958 som sa stal členom kolektívu Detskej kliniky v Košiciach. A hoci som odborne rástol, stal som sa pre vedenie kliniky nepohodlným a rozhodli aby som odišiel z kliniky na Pôrodnícku kliniku, kde bolo potrebné vybudovať nepretržitú odbornú starostlivosť pediatra o narodené deti.

A práve tu som sa nielen nestratil, ale v spolupráci s pôrodníkmi začal budovať novú ideu v spoločnej starostlivosti o matku a narodené dieťa vedenú poznatkami, že život dieťaťa začína už dávno pred narodením – v lone matky – a že aj pôrodníci majú záujem na dobrom zdravom vývoji dieťaťa. V tom čase nový, dnes vo svete akceptovaný odbor **perinatológia** sa stal mojim životným krédom. Stal som sa jedným zo zakladateľov tohto odboru na Slovensku.

V nasledujúcich 30 rokoch som publikoval a prednášal spolu s pôrodníkmi práce o tom, ako vývoj plodu ovplyvňuje zdravotný stav novorodenca a jeho ďalšie zdravie. Pôvodné izby pre novorodencov sme prebudovali na samostatné novorodenecké oddelenie a zabezpečovali nielen starostlivosť o zdravých, ale aj o predčasne narodených a chorých novorodencov. Dokázali sme, že starostlivosť o novorodencov – neonatológia je špecifickou súčasťou pediatrie, a od r. 1984 sme založili aj odbornú sekciu – spoločnosť, ktorej som bol opakovane predsedom a dodnes som čestným členom. Súčasne som sa stal mladým regionálnym odborníkom pre rozvoj starostlivosti o novorodencov pre celé východné Slovensko. Ako prvý na Slovensku sme zorganizovali pravidelné analýzy úmrtnosti už od r. 1962 a venovali sa ďalšiemu vzdelávaniu lekárov i sestier. Spolu s rozmachom pôrodníckych oddelení som vybudoval všetky novorodenecké oddelenia v Košiciach. Vybudovali sme komplexné pracovisko zabezpečujúce starostlivosť o zdravých aj najťažšie chorých a predčasne narodených novorodencov – Perinatologické centrum s intenzívnou jednotkou v novej FNŠP v Košiciach s pôsobnosťou pre celé východné Slovensko. Vychoval som veľa sestier a viacerých odborníkov, lekárov a po úspešnom projekte medzinárodnej spolupráce s Brownovou univerzitou v Providence (USA) v rokoch 1995-1999, spojenou so stážami lekárov aj sestier v USA a medzinárodnými konferenciami, som významne prispel ku zlepšeniu výsledkov úmrtnosti a skvalitneniu starostlivosti aj o kritické stavy a najmenších novorodencov na východnom Slovensku. Aj po odchode z primárneho postu v r. 1998 do dôchodku, som bol národným koordinátorom medzinárodného projektu WHO a prednášal na viacerých európskych konferenciách. Pre skvalitnenie zdravotnej starostlivosti som bol súčasťou expertnej skupiny, ktorá štandardizovala kritériá pre analýzu úmrtnosti, audit pracovísk, indikátory kvality a uplatnenie systému DRG (spravodlivému financovaniu nemocničnej starostlivosti). Za významný považujem môj podiel na založení Európskej spoločnosti neonatologických a perinatologických národných spoločností (2006) a fakt, že na našom pracovisku sme ako prví na Slovensku zaviedli už v r. 1986 využitie počítačov a IT.

Som síce držiteľom mnohých medailí a ocenení Slovenskej lekárskej spoločnosti a čestný člen Pediatrickej spoločnosti, i „purpurového srdca“ n. o. Malíčiek, avšak najvyšším ocenením pre mňa sú vyjadrenia a stretnutia s rodičmi mojich

bývalých pacientov, ktorých sme úspešne uzdravili a so sestričkami, ktoré som vychoval. Aj v mojom veku som pozývaný na odborné konferencie a uznávaným odborníkom nášho odboru na Slovensku.

Môj osobný a rodinný život bol úzko spätý s 52 rokoch trvajúcim, šťastným manželstvom (hoci som mal už za sebou nevydarené „študentské“ manželstvo). S mojou manželkou Monikou, pôvodne detskou sestrou, neskôr špecialistkou v psychológii, sme mali nielen spoločné záľuby ale aj vzájomnú úctu a podporu. Vychovali sme syna (Ivan, 1968) a dcéru (Janka, 1971), a prežili aj 21-ročný aktívny a čaročarý dôchodcovský vek. Bola to celoživotná partnerka „do voza i do koča“. Veľa sme spolu s deťmi cestovali, radi boli v prírode, 32 rokov chalupárčili v zapadnutej dedinke Henclová a žili aj kultúrne.

Už 7 rokov žijem ako vdovec – sám, ale nie som sám. Mám to šťastie, že tri rodiny detí a vnúčatá žijú v Košiciach a starajú sa o mňa. Šesť vnúchat je už dospelých a žije aj v zahraničí, ale, tak ako celý život, sa ku mne vracajú. Hoci moje telo má svoje roky, cítim sa fyzicky aj mentálne OK, som aktívny a teším sa z každého pekného dňa.

Viac ako 40 rokov aktívne a aj neskôr som zasvätil celý svoj profesionálny život zlepšovaniu starostlivosti o narodené deti na celom východnom Slovensku, budoval pracoviská a vychovával nasledovníkov, lekárov i sestry. V posledných rokoch som sa venoval histórii medicíny ale aj mojej rodiny. Napísal som knihy „Sága rodiny Fričovcov“, „Tri životy“ a „Piliere môjho života“, a navštívil znovu našu „šarišskú“ rodinu, a nikdy som na svoj pôvod nezabudol. Verím, že moje životné osudy môžu byť zaujímavé a užitočné aj pre mladšie generácie.

MUDr. Ivan Frič / 2025

• S manželkou Monikou

Poštové holuby – poslovia histórie aj vášniví pretekári

Vedeli ste, že ešte predtým, než sme mali mobilné telefóny, internet či poštu, posielali si ľudia dôležité správy pomocou vtákov? Poštové holuby, ako ich poznáme dnes, majú za sebou tisíce rokov vernej služby a ich význam sa postupne zmenil z vojenskej a komunikačnej pomoci na športovú vášeň.

Už v starovekom Egypte, Mezopotámii či Rímskej ríši sa holuby využívali ako poslovia. Boli rýchli, spoľahliví a našli cestu späť domov aj z veľkej diaľky. V stredoveku slúžili šľachte aj armáde. Až v 19. storočí, najmä v Belgicku a Francúzsku, začal cieľený chov poštových holubov ako samostatného plemena.

Počas prvej a druhej svetovej vojny zachránili mnohé životy. Napríklad holub menom Cher Ami doručil správu, ktorá prispela k záchrane obklúčenej americkej jednotky. Po vojne sa dôraz presunul na **športové preteky** (tzv. holubársky šport). Prvé oficiálne súťaže sa začali organizovať v 19. storočí v Belgicku a rýchlo sa rozšírili po celej Európe. Aj na Slovensku má tento šport svoju tradíciu. Prvé spolky vznikali už v 30. rokoch minulého storočia. Po roku 1945 bola založená Slovenská organizácia chovateľov poštových holubov, v súčasnosti je to Slovenský zväz chovateľov poštových holubov, ktorý je hlavným garantom národných súťaží.

Národné súťaže sa konajú v týchto kategóriách:

- Majstrovstvo Slovenska – stredné trate
- Majstrovstvo Slovenska – dlhé a super dlhé trate
- Majstrovstvo Slovenska – ročné holuby
- Majstrovstvo Slovenska – mladí chovatelia
- Majstrovstvo Slovenska – mladé holuby
- Intermajstrovstvo

Okrem národných pretekov existujú aj medzinárodné a svetové preteky poštových holubov. Sú to

napr. Majstrovstvá sveta v pretekoch poštových holubov, kde sú najlepšie výsledky hodnotené na základe rýchlosti a schopnosti orientácie. Ďalej sú to World Championship of Pigeon Racing, International Pigeon Racing Union (IPRU, Golden Race). Medzi ďalšie významné súťaže patrí napríklad South African Million Dollar Race, ktorá je jednou z najväčších a najlukratívnejších súťaží pre poštové holuby na svete. Ceny pre víťazov sa môžu pohybovať v miliónoch dolárov.

Chovatelia poštových holubov žijúci v Župčanoch sú organizovaní už vyše 50 rokov v Základnej organizácii v Malom Šariši, ktorá je súčasťou Oblastného združenia chovateľov poštových holubov Prešov a to je súčasťou Slovenského zväzu chovateľov poštových holubov. Pretekárske holuby sú špeciálne vyšľachtené na rýchlosť a orientačné schopnosti. Tieto holuby sú chované v súlade s veľmi prísnyimi genetickými a tréningovými normami. Úlohou holubov je preletieť desiatky až stovky kilometrov a vrátiť sa domov čo najrýchlejšie. Holuby sa orientujú podľa slnka, magnetického poľa a vlastnej schopnosti zapamätať si krajinu. Súťaže sa môžu organizovať ako dvojdňové alebo jednodňové preteky. Pred sezónou každý člen dostane plán pretekov, kde chovateľ nahlási počet nasadených holubov. Oblastné združenie určí poplatok za holuba na jednotlivé preteky, vzhľadom na prepra-

vu do miesta vypustenia. V druhej polovici apríla sa začína s cvičnými letmi, aby sa holuby prebudili po zimnej prestávke. Začiatkom mája už začínajú víkendové ostré preteky, ktoré trvajú do konca leta. Holuby sa spoločne vyvezú a naraz sa vypúšťajú z určeného miesta na Slovensku alebo v zahraničí, a cieľom je, aby sa vrátili do svojho holubníka čo najrýchlejšie. Na presné meranie, transparentnosť a zaznamenávanie výsledkov súťaží slúžia moderné technológie GPS – ako čipové systémy a digitálne evidencie.

V minulosti bol významným chovateľom poštových holubov v Župčanoch, dnes už nebohý Bartolomej Kropuch, ktorého holuby dosahovali pozoruhodné výsledky. Dnes najlepšie výsledky dosahujú bratia Peter a Michal Jašenský ako aj Jozef Koscelník. Napriek tomu, že v Župčanoch sa momentálne holubárstvu venuje iba zopár chovateľov poštových holubov, zastávajú rôzne funkcie v rámci základnej organizácie ako aj v rámci Oblastného združenia Prešov. Predsedom ZO Malý Šariš je Peter Jašenský, výcvikárom aj pre oblasť Prešov je Jozef Koscelník. Ďalším členom výboru Oblastného združenia Prešov je Marek Príhoda, ktorý pochádza zo Župčian. Medzi zanietých chovateľov patria ešte František Príhoda, Jozef Val'ko a Imrich Zlatohlavý.

Tráviť voľný čas pri hrkútaní holubov má svoje čaro a prináša to nevšedné zážitky, ale aj poriadny adrenalín pri vyčkávaní na návrat holubov počas preteku. Súčasní župčianski chovatelia poštových holubov by sa potešili, ak by ich rady doplnili nadšenci z mladšej generácie.

Anna Val'ková

Foto: Peter Jašenský

Použitá literatúra:

1. MAREŠ, Jaroslav. Holubárství. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1987. 168 s. ISBN (neuvedené).
2. GOLDBERG, Natalie. The Hero Pigeons of World War I. Smithsonian Magazine [online]. October 2018 [cit. 2025-07-24]. Dostupné z: <https://www.smithsonianmag.com/history/hero-pigeons-wwi-180970444>
3. SLOVENSKÝ ZVÄZ CHOVATEĽOV POŠTOVÝCH HOLUBOV. Oficiálna stránka SZCHPH [online]. [cit. 2025-07-24]. Dostupné z: <https://www.szpch.sk>

Svätá omša pri sviečkach

V pondelok 15. 12. večer sa konala netradičná svätá omša v tme, svetlom boli len sviečky, ktoré osvetľovali stred kostola a oltár. Deti, ale aj dospelí si mohli priniesť vlastné lampášiky, ktorými si mohli svietiť. Takto v tme sa konajú ranné rorátne omše. V tomto adventnom čase nás aj takáto svätá omša povzbudzuje uvedomiť si, že počas Vianoc prichádza najväčšie svetlo, ktoré osvieti naše životy.

Samuel Kucharik

Líderka ostala v Župčanoch

V rámci osláv Svetového dňa vidieckych žien, ktorý každoročne pripadá na 15. október, zorganizovali o dva dni neskôr, v piatok 17. októbra 2025, Obec Župčany a Slovenský vidiecky parlament, 24. ročník súťaže Vidiecka žena roka – „Líderka 2025“. Podujatie sa konalo pod záštitou župana Prešovského samosprávneho kraja Milana Majerského. Harmonogram tohto podujatia ponúkal okrem samotného vyhlásenia výsledkov rozličné sprievodné podujatia a pestrý kultúrno-spoločenský a odborný program.

Do súťaže mohli byť nominované ženy, ktoré svoj voľný čas venovali aktivitám v rôznych oblastiach verejného života vo svojej komunite, obci, časti obce, mikroregióne, zastupiteľstve a pod., ktoré sú uznávanými osobnosťami, teda líderkami, ktoré šíria ľudové remeslo pre súčasné a budúce generácie a tým svojou aktivitou menia život svojej komunity k lepšiemu.

Slávnostné vyhlasovanie výsledkov bolo sprevádzané príhovormi starostu obce Župčany, predsedníčky vidieckeho parlamentu, zástupkyne Prešovského samosprávneho kraja – pre túto príležitosť bola delegovaná europoslankyňa Miriam Lexmann, ale aj Júliusa Erneka, generálneho riaditeľa služobného úradu Ministerstva cestovného ruchu a športu SR, ktorí toto podujatie podporili, a ktorí laureátkam odovzdávali ceny. V tomto ročníku bolo nominovaných 43 žien a každá z prítomných stručne predstavila svoju činnosť, príbeh a život. Každá z nominovaných žien vykonávala mimoriadne záslužnú činnosť pre spoločnosť a diváci tak počuli množstvo dojímavých, no najmä in-

špiratívnych príbehov. V každej kategórii však mohla vyhrať len jedna.

V kategórii remeselníčka vyhrala Daniela Štureková (Zubrohlava, rezbárka, ktorá šíri krásu tradičného remesla), v kategórii podnikateľka Ing. Anna Hríbiková (Telgárt, založila prvý rodinný penzión na Slovensku), v kategórii politička Ing. Rita Pasztorová (Malá nad Hronom, starostka, zveľaďuje obec, spája komunitu, poľovníčka) a v kategórii aktivistka PhDr. Martina Krempaská (Župčany, organizuje podujatia, píše o živote v obci, tvorí projekty pre vidiek). Mimoriadne ocenenie Ministerstva cestovného ruchu a športu SR získala Mária Záležáková (Horná Maríková, pionierka vidieckej turistiky na Slovensku).

Po vypočutí si príbehov nominovaných žien mal zrejme každý návštevník podujatia pocit, že vyhrať

by si zaslúžila každá z prítomných žien. Z nášho pohľadu je však už nominácia do súťaže (tretou stranou či tretou osobou) istou formou spoločenského uznania. S dávkou odľahčenia možno povedať, že takáto nominácia je aj formou ocenenia, i keď bez odovzdania „fyzickej ceny“. Z Prešovského samosprávneho kraja bolo nominovaných 19 žien a z obce Župčany dokonca dve dámy – Martina Krempaská v kategórii aktivistka a Katarína Hudáková v kategórii politička. V Župčanoch tak máme na základe tohto „nominačno-výherného“ modelu z prvej polovice tohto odstavca „dve ocenené“, ale jednu líderku. K tomuto úspechu, skvelej prezentácii obce, ale aj seba, svojho okolia, svojej práce a svojej rodiny srdečne gratulujeme a želáme veľa ďalších úspechov!

Mgr. Erik Ondria, PhD.

Župčianske noviny. Ročník 3 (2025), č. 4. (december 2025). Evidenčné číslo periodika: EV 6096/23/PT. ISSN 2730-0714

Vydáva Obecný úrad Župčany, Župčany 95, 080 01 Prešov. Vychádza 4 krát ročne. IČO vydavateľa – IČO 00 328 073

Redakcia: šéfredaktor Samuel Kucharik, redaktori: Mgr. Martin Dluhoš, PhDr. Martina Krempaská, Mgr. Erik Ondria, PhD., Bc. Anna Val'ková.

Neprešlo jazykovou úpravou. Grafická úprava Bc. Martin Hajduk. Tlač Rotaprint Košice.

Poštová adresa redakcie totožná s adresou vydavateľa. Email: noviny@zupcany.sk

© Autorské práva vyhradené. Rozmnožovanie textu, fotografií a ostatného materiálu z novín v akejkoľvek podobe len so súhlasom vydavateľa.